

OBRAZLOŽITEV

1. IZHODIŠČA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PRAVILNIKA O DODELJEVANJU SREDSTEV ZA OBNOVO SAKRALNE DEDIŠČINE V OBČINI TOLMIN

Kulturno dediščino Zakon o varstvu kulturne dediščine opredeljuje kot dobrine, podedovane iz preteklosti, skozi katere se odsevajo in izražajo vrednote, identiteta, etnična pripadnost, verska in druga prepričanja, znanja in tradicija slovenskega naroda in prostora.

Čeravno je, zaradi njene kulturne, znanstvene in splošno človeške vrednosti, varstvo in ohranjanje kulturne dediščine v državnem interesu, je pri celostnem ohranjanju dediščine znotraj lokalne skupnosti nepogrešljiva tudi vloga in podpora lokalne skupnosti, tako skozi razvojno načrtovanje kot prek različnih ukrepov vključevanja dediščine v trajnostni razvoj.

Osnovna, kulturna funkcija kulturne dediščine je njeno neposredno vključevanje v prostor in aktivno življenje v njem, predvsem na področju vzgoje, posredovanja znanj in izkušenj preteklih obdobij ter krepitev narodove samobitnosti in kulturne istovetnosti.

Kulturna dediščina se deli na materialno in nesnovno dediščino.

Materialno kulturno dediščino sestavljata:

- nepremična kulturna dediščina (nepremičnine ali njihovi deli z vrednotami dediščine),
- premična kulturna dediščina (premičnine ali zbirke premičnin z vrednotami dediščine).

Nesnovna kulturna dediščina so nesnovne dobrine, kot so prakse, predstavitve, izrazi, znanja, veščine in z njimi povezane premičnine in kulturni prostori (kjer se ta dediščina predstavlja ali izraža), ki jih skupnosti, skupine in včasih tudi posamezniki prenašajo iz roda v rod in jih nenehno poustvarjajo kot odziv na svoje okolje, naravo in zgodovino.

Kulturna dediščina je vpisana v **Register kulturne dediščine**, ki je osrednja zbirka podatkov o dediščini v Sloveniji. Vodi ga ministrstvo, pristojno za dediščino (tj. Ministrstvo za kulturo), s ciljem zagotavljati informacijsko podporo izvajanju varstva dediščine, namenjen pa je tudi predstavljanju in raziskovanju dediščine ter vzgoji, izobraževanju in razvijanju zavesti javnosti o dediščini.

Ena od podzvrsti nepremične kulturne dediščine, vpisana v Register kulturne dediščine, so **sakralne stavbe**, kamor uvrščamo cerkve in kapele, namenjene verskim obredom (v nadaljnjem besedilu: sakralna dediščina).

Sakralna dediščina je torej del kulturne dediščine, ki priča o zgodovinskem razvoju naroda, lokalnih skupnosti in duhovnosti. Ohranja zgodovinsko kontinuiteto in identiteto slovenskega prostora. Vključuje izjemne umetniške in arhitekturne dosežke, dela priznanih umetnikov in mojstrov različnih obdobij. Sakralni objekti so še vedno živa mesta vere in skupnosti, njihovo ohranjanje pa pomeni podporo svobodi veroizpovedi in kulturni raznolikosti. V številnih vaseh in mestih so cerkve osrednji elementi lokalne kulturne identitete, zato ima njihovo ohranjanje tudi funkcijo družbene kohezije in ohranjanja nematerialne kulturne dediščine.

Po podatkih iz Registra kulturne dediščine je v občini Tolmin 37 sakralnih stavb (35 cerkva in dve kapeli).

Od teh je z **odlokom Vlade Republike Slovenije** varstveni status »**spomenik državnega pomena**« od leta 1999 razglašen za **eno cerkev**, konkretno za Spominsko cerkev Sv. Duha v Javorci, za vzdrževanje in obnovo katere kot lastnica skrbi Občina Tolmin. Leta 2007 je cerkev v Javorci dobila znak Evropske kulturne dediščine medvladne iniciative. Je eno od 67 spomeniških območij v EU, ki jih je Evropska komisija razglasila za prejemnike znaka evropske dediščine (ZED),

najvišjega evropskega priznanja za skupno dediščino. Kot nosilka znaka evropske dediščine je od leta 2018 dalje posledično podvržena strožjemu varstvenemu režimu.

Za **22 sakralnih stavb (cerkva)** velja varstveni status »**spomenik lokalnega pomena**«, razglašen z občinskim **Odlokom o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju občine Tolmin** (Uradno glasilo, št. 5/90, 6/93 in 10/93, Primorske novice Uradne objave, št. 35/00, 15/01, 7/02 in 44/05).

14 sakralnih stavb (12 cerkva in dve kapeli) pa ima varstveni status »**registrirana dediščina**«, tj. kulturna dediščina, ki je **vpisana v Register kulturne dediščine** in ni spomenik.

Sakralne stavbe v občini Tolmin so v zasebni lasti, in sicer so lastniki cerkva in ene kapele v občini Tolmin verske skupnosti (župnije), medtem ko je ena kapela v lasti fizične osebe.

Zakon, ki ureja ohranjanje in varstvo kulturne dediščine, tj. Zakon o varstvu kulturne dediščine, napotuje ravnanje s kulturno dediščino na način, da se zagotavlja čim večja ohranitev njenih kulturnih vrednot za prihodnost in da se dosledno upoštevajo in ohranjajo njene kulturne vrednote in družbeni pomen, pri čemer mora lastnik oziroma posestnik s kulturno dediščino ravnati kot dober gospodar ter jo varovati v sorazmerju s svojimi zmožnostmi.

Številni lastniki sakralne dediščine, ki so predvsem župnije, nimajo dovolj sredstev za ustrezno vzdrževanje spomenikov in registrirane dediščine.

Možnost vlaganja javnih sredstev v obnovo kulturne dediščine je dana s 40. členom Zakona o varstvu kulturne dediščine, po katerem lahko država in občina za ta namen v okviru možnosti prispevata javna sredstva v primerih, ko so za varovanje, oživljanje spomenika ali izvedbo drugih ukrepov varstva potrebni izredni stroški, ki presegajo običajne stroške, koristi ter ugodnosti, izvirajoče iz statusa spomenika, in ti stroški niso v sorazmerju z zmožnostmi lastnika.

Za sofinanciranje spomeniško-varstvenih projektov vzdrževanja in obnove nepremične kulturne dediščine iz državnega proračuna lahko lastniki kandidirajo na javni razpis Ministrstva za kulturo, na katerem je moč pridobiti sofinanciranje največ do višine 50 % upravičenih stroškov. Začetek leta 2025 je bil ta izpeljan za sofinanciranje projektov v letih 2025 in 2026, naslednji se obeta leta 2027. Na ta razpis lahko kandidirajo projekti obnove nepremične kulturne dediščine, torej tudi sakralnih stavb, ki so spomeniki državnega pomena ali spomeniki lokalnega pomena, medtem ko registrirana dediščina po tem razpisu do sofinanciranja iz državnega proračuna ni upravičena.

Na zadnjem objavljenem razpisu Ministrstva za kulturo za leti 2025 in 2026 sta uspešno sodelovali tudi Župnija Tolmin s projektom Restavriranje prezbitarija cerkve sv. Brikcija na Volarjih in Župnija Most na Soči s projektom Restavriranje stenskih poslikav na stropu prezbitarija cerkve sv. Lucije na Mostu na Soči.

Ob upoštevanju, da je v občini Tolmin **precej sakralnih stavb in da skrb zanje za lastnike predstavlja znatno breme**, se je Občina Tolmin odločila da v letu 2026 pristopi k pilotni vzpostavitvi ukrepa, ki bo (so)lastnike sakralnih stavb na območju občine Tolmin spodbudil ne le k **obnovi in varovanju** sakralnih stavb, ampak **prispeval tudi k njihovem oživljanju, boljši dostopnosti in večji vključenosti v javno življenje in kulturni turizem**. Ta ukrep se bo izvajal prek vsakoletnega javnega razpisa, na katerega bodo (so)lastniki sakralnih stavb lahko kandidirali za pridobitev sredstev proračuna Občine Tolmin v obliki sofinanciranja **projektov obnove sakralnih stavb s statusom registrirane dediščine**, tj. sakralnih stavb (cerkev in kapel), vpisanih v Register nepremične kulturne dediščine, torej tudi tistih, ki (še) niso razglašene za spomenik državnega ali spomenik lokalnega pomena.

Predlog Pravilnika o dodeljevanju sredstev za projekte obnove sakralne dediščine v občini Tolmin predstavlja pravno podlago za izvedbo letnih javnih razpisov za sofinanciranje projektov obnove sakralne dediščine v občini Tolmin, prek katerih bo Občina Tolmin uresničevala javno korist na področju varstva in ohranjanja nepremične kulturne dediščine, k čemur jo napotuje Zakon o varstvu kulturne dediščine.

Predlog pravilnika je v obliki, kot se predlaga Občinskemu svetu Občine Tolmin v obravnavo in sprejem, usklajen s strokovno službo Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Nova Gorica.

2. PREDLOG PRAVILNIKA O DODELJEVANJU SREDSTEV ZA PROJEKTE OBNOVE SAKRALNE DEDIŠČINE V OBČINI TOLMIN

Pravni temelji

Pravno podlago za sprejem predlaganega pravilnika predstavljata 29. člen Zakona o lokalni samoupravi, na podlagi katerega občinski svet v okviru svojih pristojnosti sprejema odloke in druge splošne akte občine, in 21. člen Statuta Občine Tolmin, ki določa pristojnosti Občinskega sveta Občine Tolmin.

Področna pravna podlaga, ki bi lokalni skupnosti nalagala sprejem predlaganega pravilnika ne obstaja, predlagan pristop k izvajanju ukrepa dodeljevanja sredstev za obnovo objektov sakralne kulturne dediščine v občini Tolmin predstavlja avtonomno odločitev lokalne skupnosti, k čemur je ne zavezuje noben pravni akt. Občina Tolmin pri tem sledi smernicam in napotilom Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo in Zakona o varstvu kulturne dediščine.

Krovni zakon za področje kulture, **Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo** (ZUJIK), pristojnosti občine pri varstvu kulturne dediščine opredeljuje v 66. členu, kjer je med drugim zapisano, da občina zagotavlja najmanj tiste javne kulturne dobrine, kakor določa posebni zakon (knjižničarstvo, **varstvo kulturne dediščine**, arhivska dejavnost ipd.).

Varstvo kulturne dediščine je natančneje opredeljeno v **Zakonu o varstvu kulturne dediščine** (ZVKD-1), ki v 2. členu navaja, da je varstvo dediščine javna korist, ki se določa v skladu s kulturnim, vzgojnim, razvojnim, simbolnim in identifikacijskim pomenom dediščine za državo in občine, pri čemer je eden od vidikov javne koristi tudi **ohranitev kulturne dediščine in preprečevanje škodljivih vplivov nanjo**.

Vsebina

V 1. poglavju **SPLOŠNE DOLOČBE** je opredeljena vsebina, ki jo predlog Pravilnika ureja. Temeljna vsebina predlaganega Pravilnika je **dodeljevanje sredstev za projekte obnove sakralne dediščine v občini Tolmin** (v nadaljnjem besedilu: projekt obnove sakralne dediščine), **in sicer v obliki nepovratnih sredstev (dotacij) iz proračuna Občine Tolmin**.

V tem poglavju je opredeljen tudi pomen posameznih izrazov. V primerih, ko je posamezen pojem opredeljen že s področnimi predpisi, pomen s predlogom Pravilnika ostaja enak oziroma smiselno enak definiciji področnega predpisa.

V 2. poglavju je določen **POSTOPEK DODELJEVANJA SREDSTEV**. Da bi zagotovili transparentnost in javnost postopka dodeljevanja sredstev za projekte obnove sakralne dediščine, se bo ta izvajal prek objave javnega razpisa. S predlogom Pravilnika so vsi **postopkovni koraki javnega razpisa** natančno predpisani, in sicer:

- objava javnega razpisa za dodeljevanje sredstev, imenovanje in naloge razpisne komisije ter naloge za gospodarstvo pristojnega organa občinske uprave v zvezi s tem (predlagan 4. člen);
- vsebina objave javnega razpisa, razpisne dokumentacije in vloge (predlagan 5. člen);
- postopek obravnave na javni razpis prispelih vlog (predlagani 6. do vključno 9. člen);
- izhodišča za oblikovanje kriterijev ocenjevanja na javni razpis prispelih vlog (predlagan 8. člen), pri čemer bodo kriteriji in merila za vrednotenje (točkovanje) vlog natančneje opredeljeni z javnim razpisom;
- sklenitev pogodbe o dodelitvi sredstev za projekt obnove sakralne dediščine med Občino Tolmin in upravičencem, vsebina le-te (predlagan 10. člen);

- način in pogoji za izplačilo dodeljenih sredstev iz proračuna Občine Tolmin na transakcijski račun upravičenca (predlagan 11. člen).

V 3. poglavju je v predlaganem 12. členu določen **NAMEN DODELJEVANJA SREDSTEV** za projekte obnove sakralne dediščine. Občina Tolmin želi z dodeljevanjem proračunskih sredstev spodbujati izvedbo projektov obnove sakralne dediščine v občini Tolmin, ki zasledujejo vsaj enega od naslednjih ciljev:

- ohranjanje in varovanje sakralne dediščine,
- preprečevanje škodljivih vplivov na sakralno dediščino,
- povečanje odpornosti sakralne dediščine na naravne nesreče in druge posledice podnebnih sprememb,
- izboljšanje dostopnosti do sakralne dediščine kot pomembnega dela kulturne dediščine,
- povečanje zavedanja o družbenih vrednotah sakralne dediščine in njeno vključevanje v javno dogajanje in turistično ponudbo.

Našteti cilji predstavljajo ravnanja in ukrepe, prek katerih bo Občina Tolmin, v sodelovanju s (so)lastniki sakralne dediščine, uresničevala **javno korist varstva dediščine**, kot slednjo opredeljuje Zakon o varstvu kulturne dediščine.

V 13. členu je nadalje opredeljena **VRSTA IN OBDOBJE NASTANKA UPRAVIČENIH STROŠKOV**, za katere je moč upravičiti dodelitev sredstev za projekte obnove sakralne dediščine.

S Pravilnikom se predlaga, da se proračunska sredstva za obnovo sakralne dediščine upravičenim vlagateljem na javni razpis dodeli za naslednje **upravičene stroške projekta obnove sakralne dediščine**:

- stroški gradbenih, obrtniških in inštalacijskih (GOI) del, povezanih z obnovo sakralne stavbe ali njenih delov,
- stroški nadzora, povezanega z deli iz prejšnje alineje,
- stroški izvedbe konservatorsko-restavratorskih posegov na sakralni stavbi ali njenih delih,
- stroški izdelave projektne dokumentacije in konservatorskega načrta, potrebnega za izvedbo GOI del in izvedbo konservatorsko-restavratorskih posegov,
- davek na dodano vrednost za stroške iz prejšnjih alinej, če ni povračljiv.

Upravičeni stroški bodo podrobneje določeni z vsakokratnim javnim razpisom, pri čemer bodo kot:

- upravičeni stroški **izvedbe GOI del** omejeni na **stroške obnovitvenih del, ki omogočajo obstoj vrednot sakralne dediščine in njeno uporabo vsaj v najmanjšem obsegu**. Ta dela obsegajo tista obnovitvena dela sakralne stavbe ali njenih delov, ki so namenjena ohranjanju in varovanju sakralne dediščine, preprečevanju škodljivih vplivov nanjo, povečanju njene odpornosti na naravne nesreče in posledice podnebnih sprememb, izboljšanju dostopnosti in vključevanja sakralne dediščine v javno življenje in kulturni turizem. Gre za obnovitvena dela, ki se upošteva zakon o graditvi objektov, uvrščajo med rekonstrukcijo, manjšo rekonstrukcijo ali vzdrževanje sakralne stavbe ali njenih delov;
- upravičeni stroški **izvedbe konservatorsko-restavratorskih posegov** omejeni na stroške specializiranih del ohranjanja kulturne dediščine na sakralni stavbi ali njenih delih, kot so opredeljeni v Katalogu specializiranih del ohranjanja kulturne dediščine, ki ga je Restavratorski center Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije izdelal za potrebe tovrstnih spomeniško-varstvenih razpisov, prvenstveno z namenom ločevanja posameznih delovnih procesov **specializiranih konservatorsko-restavratorskih del, ki so nujni za ohranjanje kulturne dediščine, vključno z njeno promocijo in trajnostno uporabo**. Ta katalog je razdeljen na tri glavne sklope del, in sicer konservatorsko-restavratorska dela, specialna rokodelska dela ter visoko zahtevna gradbeno-obrtniška dela.

Za upravičeno časovno obdobje upoštevanja zgoraj naštetih stroškov predlagamo tiste, ki nastanejo **od 1. januarja tekočega leta dalje**, medtem ko bo končni datum obdobja upravičenih stroškov določen z vsakokratnim/letnim javnim razpisom. Predvidoma bo ta postavljen proti koncu tekočega leta tako, da bo s Pravilnikom predlagane postopkovne korake (javni razpis, obdelava vlog, izdaja upravnih aktov, podpis pogodb, idr., pregled prejetih poročil o izvedbi projekta) izvedba izplačila dodeljenih sredstev mogoča najkasneje 31. decembra tekočega leta, ko se izvrševanje proračuna Občine Tolmin za posamezno leto, znotraj katerega so sredstva za izvedbo razpisa zagotovljena, zaključijo.

V 4. poglavju so s 14. členom določeni **UPRAVIČENCI** do dodelitve sredstev za projekte obnove sakralne dediščine, in sicer je to pravna ali fizična oseba, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- je lastnik ali solastnik sakralne dediščine, ki je predmet projekta, prijavljenega na javni razpis;
- ima poravnane vse zapadle finančne obveznosti in izpolnjene vse pogodbene obveznosti do Občine Tolmin;
- ima poravnane vse davke, prispevke in druge dajatve, določene z zakonom;
- izpolnjuje druge pogoje, določene z javnim razpisom.

Nadalje so v 15. členu predlagani **POGOJI**, ki jih mora projekt obnove sakralne dediščine izpolnjevati, da se zanj sredstva za projekte obnove sakralne dediščine lahko dodeli. Ti pogoji so naslednji:

- sakralna dediščina, ki je predmet projekta, se nahaja na območju občine Tolmin;
- sakralna dediščina, ki je predmet projekta, je kulturni spomenik državnega pomena, razglašen z aktom Vlade Republike Slovenije, ali kulturni spomenik lokalnega pomena, razglašen z odlokom Občine Tolmin, ali registrirana dediščina, vpisana v register kulturne dediščine;
- projekt je izveden v tekočem proračunskem letu;
- projekt obsega aktivnosti, ki so v javno korist varstva dediščine, upošteva veljavni predpis o varstvu kulturne dediščine;
- projekt se ne (so)financira iz drugih virov proračuna Občine Tolmin;
- za iste upravičene stroške projekta niso dodeljeni drugi javni viri financiranja;
- finančna konstrukcija projekta je zaprta;
- pri objavah projekta in pri vseh drugih oblikah javnega nastopanja in predstavljanja projekta je navedeno, da projekt (so)financira Občina Tolmin.

S predlaganim 16. členom je določena **najvišja dopustna finančna intenzivnost dodeljenih sredstev**, in sicer je ta omejena do največ **80 % upravičenih stroškov projekta obnove sakralne dediščine**.

Predlog Pravilnika predvideva tudi, da se – znotraj predstavljene relativne finančne omejitve – **z javnim razpisom določi najnižjo in/ali najvišjo absolutno višino sredstev**, ki se za projekt obnove sakralne dediščine v posameznem proračunskem letu lahko dodeli upravičencu.

V 5. poglavju je predlagan **NAČIN SPREMLJANJA PODATKOV** o dodeljenih sredstvih za projekte obnove sakralne dediščine, in sicer na podlagi vzpostavitve in vodenja **EVIDENCE dodeljenih sredstev**, katere rok hrambe je določen za obdobje deset let od datuma zadnje dodelitve sredstev po predlaganem Pravilniku.

V 6. poglavju pa je urejen še **NADZOR nad namensko porabo dodeljenih sredstev**, in sicer sta opredeljena nadzorna organa (komisija in za negospodarstvo pristojni oddelek občinske uprave) ter posledice morebiti ugotovljenih kršitev prejemnikov sredstev.

Finančne posledice

Pravilnik sam ni obligatoren glede zagotavljanja finančnih sredstev v občinskem proračunu, predstavlja zgolj možen ukrep, katerega izvajanje pa bo v celoti imelo finančne posledice za občinski proračun, odvisno od prioritet občine v posameznem letu, ki jih bo vrednostno (prek višine v občinskem proračunu temu namenjenih sredstev) potrdil Občinski svet Občine Tolmin s sprejemom proračuna Občine Tolmin za posamezno proračunsko leto.

Z veljavnim Odlokom o proračunu za leto 2026 (Uradni list RS, št. 109/25) je za izvedbo javnega razpisa za dodeljevanje sredstev za obnovo objektov sakralne kulturne dediščine v občini Tolmin v letu 2026 zagotovljenih **15.000,00 EUR**, in sicer v okviru proračunske **postavke 041846 »Sofinanciranje obnove objektov sakralne kulturne dediščine«**.

Tolmin, 20. januarja 2026

Pripravila:

Janja Bičič, vodja oddelka za gospodarstvo, negospodarstvo in finance